

تاریخ دریافت مقاله: ۹۷/۲/۲۹

فصلنامه علمی - پژوهشی روان‌سنجی

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۷/۳/۳۱

دوره ششم، شماره ۲۴، بهار ۱۳۹۷

صفحات: ۱۵۰ - ۱۳۷

رابطه غیر مستقیم هویت اطلاعاتی، هویت هنجاری و هویت سردرگم-اجتنابی با سرمایه روان‌شناختی

Investigating the Impact of Indirect Information Identity, Normative Identity and Confusion-Avoidance Identity on Psychological Capital

*آرزو نجاتیان تنها^۱، حمزه گنجی^۲، رسول کرد نوقابی^۳

چکیده

این پژوهش با هدف مطالعه رابطه غیر مستقیم هویت اطلاعاتی، هویت هنجاری و هویت سردرگم-اجتنابی با سرمایه روان‌شناختی انجام شد. برای این منظور نمونه‌ای متشکل از ۴۲۴ دانشجو بان به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای از دانشگاه‌های همدان انتخاب و پرسشنامه‌های سبک‌های هویت برزونسکی (ISI-3، ۱۹۸۹) و سرمایه روان‌شناختی لوتانز (PCQ، ۲۰۰۷) روی آنان اجرا شد. داده‌ها با استفاده از الگوی معادله ساختاری (SEM) و با نرم‌افزار AMOS تحلیل شد. برای هر یک از متغیرهای مدل‌های اندازه‌گیری مورد برآورد و آزمون قرار گرفت نتایج به دست آمده نشان داد که ضریب مسیر سبک هویت هنجاری به سرمایه‌ی روان‌شناختی معنی‌دار است ($\beta = 0.36$, $P < 0.05$). همچنین ضریب مسیر سبک هویت سردرگم-اجتنابی به سرمایه‌ی روان‌شناختی معنی‌دار است ($\beta = -0.08$, $P < 0.05$). همچنین الگوهای حاصله از

Abstract

Background and Purpose: This research was carried out with the aim of investigating the effect of indirect relation between information identity, normative identity and confusion-avoidance identity on psychological capital.

Method: For this purpose, a sample of 424 students was selected through a cluster sampling method from the Hamedan universities and the questionnaire of Bersonsky Identity Styles (ISI-3, 1989) and the Lutangan Psychological Capital (PCQ, 2007) They were executed on them. Data were analyzed using structural equation model (SEM) and AMOS software. For each of the variables, the measurement models were evaluated and tested and all models were supported. The final model presents a specific pattern of relationships between research variables.

Results: The path coefficient of normative identity style to psychological capital is

۱. نویسنده مسؤل: دکترای روان‌شناسی تربیتی، گروه روان‌شناسی، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران.

۲. استاد گروه روان‌شناسی، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران

۳. دانشیار دانشگاه بوعلی‌سینا

این مقاله برگرفته از پایان‌نامه دکترای نویسنده اول در دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن است.

significant ($\beta = 0.36, P < 0.05$). Also, the confused-avoidance identity stroke coefficient for psychological capital is significant ($\beta = -0.08, P < 0.05$).

Conclusion: The patterns derived from the relationship between identity styles and psychological capital support the basic assumptions of the research that the growth of wisdom is influenced by identity styles and psychological capital.

Keywords: Identity, informational identity, normative identity, confusion-avoidance identity, psychological capital

چگونگی روابط بین سبک‌های هویت (اطلاعاتی، هنجاری و سردرگم-اجتنابی) با سرمایه‌ی روان-شناختی از مفروضه‌های اساسی پژوهش حمایت نمودند.

واژه‌های کلیدی: هویت، هویت اطلاعاتی، هویت هنجاری، هویت سردرگم-اجتنابی، سرمایه‌ی روان-شناختی

مقدمه

درک و سنجش علمی خرد و شناخت عوامل تأثیرگذار بر رشد آن، یکی از مهم‌ترین زمینه‌های پژوهش روان‌شناختی در سال‌های اخیر بوده است (۱). هر چند فعالیت‌های نظری و تجربی در زمینه مطالعه روان‌شناختی خرد به صورت چشمگیری در طی دهه‌های اخیر افزایش یافته، این پژوهش هنوز در دوران طفولیت خویش است. تا پیش از دهه ۱۹۷۰ پژوهش تجربی خرد هنوز آغاز نشده بود (۲).

در زمینه تعریف خرد نیز علیرغم این که توافق کامل در بین نظریه‌پردازان این حوزه هنوز شکل نگرفته است، یک اجماع در حال رشد در بین فلاسفه، الهیون، دانشمندان علوم اجتماعی و مردم عادی وجود دارد که خرد حداقل در ابعاد تأملی، شناختی و عاطفی نمو و تکوین می‌یابد (۳). بعد تأملی خرد در بر دارنده توانایی نگرستن به پدیده‌ها و رویدادها از چشم‌اندازهای گوناگون بدون تلاش برای انکار حقایق ناخوشایند یا سرزنش دیگران یا شرایط برای وضعیت خویش است (۴). تفکر تأملی فرد را به سمت کشف علل عمیق‌تر پدیده‌ها و رویدادها و درک پیچیدگی‌ها و برخی مواقع ماهیت متناقض رفتار انسان هدایت می‌کند (۵). بعد شناختی خرد اشاره به درک جنبه‌های بین‌فردی و درون‌فردی زندگی و میل به دانستن حقیقت معنای عمیق‌تر و مهم پدیده‌ها و رویدادها است (۱). بینش عمیق‌تر نسبت به انگیزه‌ها و رفتارهای خود و دیگران، به نوبه خود، موجب کاهش خودمحوری و افزایش عشق همدلانه و مشفقانه نسبت به دیگران می‌شود (۶)، که بعد عاطفی خرد را تعیین می‌کند.

به نظر می‌رسد هم‌چنان که اریکسون (۷) اشاره نموده، خرد به تدریج و در طول زمان رشد می‌یابد اما، شواهد نشان می‌دهد برخی ویژگی‌های خاص شخصیتی، گذرگاه‌های منتهی به سوی عملکرد خردمندانه را در اواخر نوجوانی و اوایل جوانی فراهم می‌کنند (۸). نتایج پژوهش‌های

بیومونت^۱ (۹) و وبستر^۲ (۱۰) نیز نشان داد که بین خرد و سبک هویت اطلاعاتی (۲) رابطه‌ی مثبت و بین خرد و هویت سردرگم رابطه‌ی منفی وجود دارد. به نظر می‌رسد فرایند کشف و خلق حسی مثبت از خویشتن منجر به شکل‌گیری یک هویت پویا می‌گردد که در طول زندگی و فرایند رشد منجر به بازتعریفی پیشرونده، منسجم و خردمندانه‌تر از خویش می‌گردد (۱۱).

الگوی شناختی-اجتماعی-روانی برزونسکی (۱۲)، که به تفاوت‌های افراد در استفاده از فرایندهای شناختی-اجتماعی، تصمیم‌گیری، حل مسأله، مواجهه با مشکلات، درگیری با تکلیف و برخورداری از سلامت روان شناختی پرداخته‌است، در مطالعات اخیر شکل‌گیری هویت، جایگاه اساسی یافته‌است. براساس این الگو، برزونسکی (۱۲) سه سبک جستجو و پردازش اطلاعات مرتبط با هویت، یعنی اطلاعاتی، هنجاری و سردرگم-اجتنابی را مشخص کرده‌است. افراد دارای سبک هویت اطلاعاتی آگاهانه و فعالانه به جستجوی اطلاعات و ارزیابی آنها می‌پردازند و اطلاعات مناسب را مورد استفاده قرار می‌دهند. در سبک هویت هنجاری، افراد در تصمیم‌گیری‌ها و عقایدشان با انتظارات و دستورات گروه‌های مرجع هم‌نوا می‌باشند. و افراد دارای سبک هویت سردرگم-اجتنابی غالباً فاقد قدرت تصمیم‌گیری هستند و تصمیم‌گیری‌هایشان را با مسامحه، تعلل و تأخیرهای طولانی انجام می‌دهند. تحقیقات فراوان اعتبار تمایز بین این سه سبک هویتی را تأیید نموده و نشان داده‌اند که هر سبک، توسط یک الگوی خاص از رابطه‌ها و پیامدهای روان‌شناختی و شناختی-اجتماعی مشخص می‌شود (۱۳).

میزان انباشت سرمایه‌ی روان‌شناختی متأثر از سبک هویت فرد است و پژوهش‌های قبلی مؤید این فرض هستند. از سوی دیگر، نقش سبک‌های مختلف هویت در پیش‌بینی مثبت و منفی خرد دارای پشتوانه نظری و پژوهشی است (۱۴). لذا این پژوهش بر این فرض مبتنی است که سرمایه‌ی روان‌شناختی نقشی میانجی در رابطه بین هویت و خرد ایفاء می‌کند، زیرا، میزان تراکم سرمایه روان‌شناختی از جمله امیدواری، خودکارآمدی، خوش‌بینی و تاب‌آوری بستر لازم را برای رشد شخصیت مثبت و نهایتاً خرد فراهم می‌کند.

بررسی اجمالی متغیرهای همبسته سبک‌های مختلف هویت حاکی از آن است که افراد دارای سبک اطلاعاتی از سرمایه‌ی روان‌شناختی بالاتری نسبت به دو سبک دیگر برخوردارند از جمله برنامه‌ریزی راهبردی، تصمیم‌گیری هوشیارانه، استفاده از سبک مقابله‌ی فعال و مسأله‌محور، خودمختاری، باز بودن به تجربه، درونگرایی، خودتأملی، همدلی و نیاز بالا به شناخت و پیچیدگی شناختی بالا (۸). و متقابلاً افراد دارای سبک سردرگم-اجتنابی کمترین سرمایه‌ی روان‌شناختی را دارند مانند راهبردهای مقابله‌ای اجتنابی، شرکت در رفتارهای نامربوط، انتظار شکست، دارا بودن احساس تسلط پایین و استفاده از برنامه‌های راهبردی کمتر (۹).

^۱. Beaumont

^۲. Webster

با توجه به مبانی نظری و شواهد پژوهشی فوق، این پژوهش در صدد است خرد را بر مبنای جهت گیری هویت فرد و نقش واسطه‌ای سرمایه‌ی روان‌شناختی با استفاده از مدل معادلات ساختاری مورد بررسی قرار داده و تبیین نماید.

روش پژوهش

الف) طرح پژوهش و شرکت‌کنندگان: روش پژوهش غیرآزمایشی و از نوع همبستگی بود. جامعه‌ی آماری دانش‌آموزان مدارس همدان در سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵ بودند. برای انتخاب گروه نمونه از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای مرحله‌ای استفاده شد. برای تعیین کفایت حجم نمونه بر اساس حجم جامعه ابتدا با استفاده از جدول حجم نمونه‌ی پیشنهادی توسط کرجسی و مورگان و با توجه به حجم جامعه ۳۸۱ نفر تعیین شد. بعد، با توجه به تعدد متغیرها و پارامترها در اغلب مدل‌های معادله‌ی ساختاری که نیاز به حجم نمونه بیشتر را طلب می‌کند، تعداد نمونه به ۴۵۰ نفر افزایش یافت. و در نهایت پس از حذف ۲۶ مورد داده مخدوش و پرت، ۴۲۴ نفر مورد تحلیل قرار گرفتند. جهت سنجش متغیرهای مورد نظر از سه مقیاس استفاده شد.

ب) ابزار: پرسش‌نامه‌ی سبک‌های هویت^۱ -3-1-1: ISI: این پرسش‌نامه که برزونسکی (۱۲) ساخته است، ۴۰ گویه دارد و بر پایه‌ی طیفی از «کاملاً مخالفم» تا «کاملاً موافقم» به گویه‌ها پاسخ داده می‌شود. برزونسکی (۱۲) ضریب پایایی هر یک از خرده مقیاس‌های سبک هویت اطلاعاتی، هنجاری و سردرگم- اجتنابی را به ترتیب ۰/۶۲، ۰/۶۶ و ۰/۷۳ گزارش کرده است. در ایران غضنفری (۱۵) ضریب آلفای ۰/۶۸ را برای کل نمونه پژوهش خود به دست آورد. فارسی‌نژاد (۱۳۸۳) نیز اعتبار سازه این آزمون را توسط روش تحلیل عاملی مورد بررسی قرار داد، که اندازه کفایت نمونه‌برداری ۰/۷۵ بود. در این پژوهش نیز ضرایب آلفای کرونباخ به ترتیب برای کل مقیاس (۰/۸۱)، سبک هویت اطلاعاتی (۰/۷۱)، سبک هویت هنجاری (۰/۶۵)، و سبک هویت سردرگم- اجتنابی (۰/۶۷) به دست آمد. روایی مقیاس نیز از طریق تحلیل عاملی تأییدی بررسی شد که شاخص‌های برازش، عوامل را مورد تأیید قرار دادند ($CFI=0/97$, $RMSEA=0/02$).

پرسش‌نامه سرمایه روانشناختی (PCQ)^۲ لوتانز (۲۰۰۷): این پرسش‌نامه از مقادیر استاندارد شده که به طور وسیعی برای ساختارهایی که امید، تاب آوری، خوش‌بینی و خودکارآمدی را می‌سنجند مورد استفاده قرار گرفته است. شامل ۲۴ سوال است که هر خرده مقیاس شامل ۶ گویه است و آزمودنی به هر گویه در مقیاس ۶ درجه‌ای (کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم) لیکرت پاسخ می‌دهد. برای بدست آوردن نمره سرمایه روانی ابتدا نمره هر خرده مقیاس به صورت جداگانه بدست آمده و سپس مجموع آن‌ها به عنوان نمره کل سرمایه روانشناختی محسوب می‌شود. نتایج

^۱. Identity Styles Inventory

^۲. Psychological Capital Questionnaire

تحلیل عاملی تأییدی حاکی از این بوده که این آزمون دارای عوامل و سازه‌های مورد نظر سازندگان آزمون است. نسبت خبی دو این آزمون برابر با ۲۴/۶ بوده و آماره های CFI، RMSEA در این مدل به ترتیب ۰/۹۷ و ۰/۰۸ هستند (۱۶). در پژوهش خسروشاهی (۱۷) میزان پایایی و روایی آن به ترتیب ۰/۸۵ و ۰/۷۹ به دست آمده است. در پژوهش حاضر نیز پایایی مقیاس به روش همسانی درونی مورد ارزیابی قرار گرفت که ضرایب آلفای کرونباخ به ترتیب برای کل مقیاس (۰/۹۰) و برای خرده مقیاس‌های خودکارآمدی (۰/۸۴)، امیدواری (۰/۸۰)، تاب‌آوری (۰/۶۶) و خوش‌بینی (۰/۶۸) به دست آمد. روایی مقیاس نیز از طریق تحلیل عاملی تأییدی بررسی شد که شاخص‌های برازش، عوامل را مورد تأیید قرار دادند (CFI=۰/۹۷، RMSEA= ۰/۰۴).

ج) روش اجرا: پس از انجام هماهنگی‌های لازم با مسئولین آموزش و حراست انتخاب گروه نمونه به روش خوشه‌ای مرحله‌ای از جامعه فوق‌الذکر، کلاس‌ها به صورت تصادفی انتخاب شده و پژوهشگر با حضور در کلاس ضمن تشریح اهداف پژوهش، همکاری و مشارکت آزمودنی‌ها را جلب و پرسش‌نامه‌ها را بین آنها توزیع نمود. به منظور ایجاد انگیزه، دقت بیشتر در پاسخ‌گویی به سؤالات و جلب همکاری، به شرکت‌کنندگان گفته شد در صورت تمایل، نتایج فردی به وسیله آدرس پست الکترونیک (به صورت محرمانه) برای ایشان ارسال خواهد شد. زمان اجرا محدودیتی نداشت و به طور متوسط حدود چهل دقیقه به طول می‌انجامید. در حین اجرا به منظور تقدیر از همکاری شرکت‌کنندگان با شیرینی از ایشان پذیرایی گردید.

د) روش‌های آماری تحلیل داده‌ها: برای تجزیه و تحلیل نتایج پژوهش از شاخص‌های آمار توصیفی و همچنین روش‌های آماری همبستگی پیرسون و مدل‌یابی معادله‌ی ساختاری (SEM)^۱ استفاده شد. یافته‌ها با استفاده از دو نرم‌افزار آماری مورد تحلیل قرار گرفتند. نرم افزار اصلی مورد استفاده، AMOS^۲ (تحلیل ساختارهای گشتاوری) بود. از این نرم افزار به منظور تدوین مدل‌های اندازه‌گیری و ساختاری، دستیابی به ضرایب مسیر و بارهای عاملی، برازش مدل‌های اندازه‌گیری و تحلیل مسیر و شاخص‌های برازش مدل استفاده شد. نرم‌افزار دیگری که مورد استفاده قرار گرفت، نرم‌افزار آماری برای علوم اجتماعی SPSS^۳ بود. به کارگیری این نرم افزار به منظور ارائه برون‌دادهای توصیفی، محاسبه ضرایب همبستگی و تدوین ماتریس همبستگی متغیرهای تحقیق، محاسبه پایایی و سایر آزمون‌های مورد نیاز صورت گرفت.

یافته‌ها

نتایج حاصل از اطلاعات ارائه شده نشان می‌دهند که بار عاملی هر چهار مؤلفه و نیز همه سؤالات مرتب با مؤلفه‌های سرمایه‌ی روان‌شناختی (خودکارآمدی، امیدواری، تاب‌آوری و خوش-

۱. STRUCTURAL equation modeling (SEM)

۲. Analysis of Moment Structures (AMOS)

۳. Statistical Package for the Social Sciences (SPSS)

بینی) از سطح قابل قبولی برخوردار می‌باشند و مدل اندازه‌گیری تدوین شده برای سرمایه‌ی روان-شناختی مورد حمایت قرار گرفته است. علاوه بر این نتایج حاکی از آن است که شاخص‌های برازش $CFI=0/97$ و $GFI=0/95$ ، $AGFI=0/92$ ، $RMSEA=0/04$ پذیرش را نشان می‌دهد، اما مقدار χ^2 دو معنادار است و برای معنی‌داری مدل اندازه‌گیری فوق قابل قبول نیست. اگر مجذور χ^2 از لحاظ آماری معنادار نباشد دال بر برازش بسیار مناسب است اما این شاخص در نمونه‌های بزرگتر از ۱۰۰ غالباً معنادار است و از این رو شاخص مناسبی برای سنجش برازش مدل نیست. بدین جهت می‌توان از شاخص نسبت مجذور χ^2 بر درجه آزادی استفاده کرد. اگر شاخص نسبت مجذور χ^2 بر درجه آزادی، کوچکتر از ۳ باشد برازش بسیار مطلوب را نشان می‌دهد. مقدار این شاخص برای مدل اندازه‌گیری سرمایه‌ی روان‌شناختی $(1/51) = df/\chi^2$ یک مقدار قابل قبول است. با توجه به این نتایج، نیازی به اصلاح در مدل اندازه‌گیری تدوین شده احساس نمی‌شود. به‌طور خلاصه می‌توان گفت که سازه‌ی سرمایه‌ی روان‌شناختی به خوبی به وسیله‌ی مؤلفه‌های خودکارآمدی، امیدواری، تاب‌آوری و خوش‌بینی اندازه‌گیری شده و این مؤلفه‌ها می‌توانند سرمایه‌ی روان‌شناختی را به خوبی اندازه‌گیری کنند.

جدول ۱ مشخصه‌های برازندگی مدل اندازه‌گیری سرمایه‌ی روان‌شناختی

شاخص‌های برازش متغیر	χ^2	df	P	χ^2/df	RMSEA	GFI	AGFI	CFI	NFI
سرمایه‌ی روان- شناختی	۳۰۰/۴۱	۱۹۹	۰/۰۰۱	۱/۵۱	۰/۰۴	۰/۹۵	۰/۹۲	۰/۹۷	۰/۹۲

جدول ۲: ضرایب عاملی مدل اندازه‌گیری سرمایه‌ی روان‌شناختی و مؤلفه‌های آن

سرمایه روان‌شناختی	خودکارآمدی		امیدواری		تاب‌آوری		خوش‌بینی	
	بار	متغیرها	بار	متغیرها	بار	متغیرها	بار	متغیرها
خودکارآمدی	۰/۹۱	سؤال ۱	۰/۷۰	سؤال ۷	۰/۶۱	سؤال ۱۳	۰/۴۰	سؤال ۱۹
امیدواری	۰/۸۷	سؤال ۲	۰/۷۵	سؤال ۸	۰/۶۳	سؤال ۱۴	۰/۶۶	سؤال ۲۰
تاب‌آوری	۰/۸۵	سؤال ۳	۰/۷۵	سؤال ۹	۰/۶۷	سؤال ۱۵	۰/۴۷	سؤال ۲۱
خوش‌بینی	۰/۹۴	سؤال ۴	۰/۶۹	سؤال ۱۰	۰/۳۹	سؤال ۱۶	۰/۳۲	سؤال ۲۲
		سؤال ۵	۰/۶۳	سؤال	۰/۶۴	سؤال	۰/۵۶	سؤال

رابطه غیر مستقیم هویت اطلاعاتی، هویت هنجاری و هویت سردرگم-اجتنابی با سرمایه ... ۱۴۳

۲۳	۱۷	۱۱	سؤال ۶	۰/۹۱	سؤال	۰/۷۰	سؤال	۰/۵۷	سؤال	۰/۵۷
۲۴	۱۸	۱۲								

مدل اندازه‌گیری هویت اطلاعاتی

نتایج حاصل از اطلاعات ارائه شده در جداول زیر حاکی از آن است که به غیر از بار عاملی سؤال ۱۶، بار عاملی سایر سؤال‌ها از سطح قابل قبولی برخوردار است و مدل اندازه‌گیری تدوین شده برای هویت اطلاعاتی مورد حمایت قرار گرفته است. شاخص‌های برازش $\chi^2/df = 1/24$ ، $RMSEA = 0/02$ ، $GFI = 0/98$ ، $AGFI = 0/97$ و $CFI = 0/99$ برای این مدل وضعیت قابل قبول را نشان می‌دهند و به همین دلیل نیازی به اصلاح مدل اندازه‌گیری تدوین شده احساس نمی‌شود.

جدول ۳: ضرایب عاملی و مشخصه‌های برازندگی مدل اندازه‌گیری هویت اطلاعاتی

متغیرها	بار عاملی	مشخصه‌های برازندگی مدل
سؤال ۲	۰/۶۳	$\chi^2(df,P)$ (۳۸۰، ۰/۱۵) ۴۷/۰۵
سؤال ۵	۰/۳۷	χ^2/df ۱/۲۴
سؤال ۶	۰/۴۷	RMSEA ۰/۰۲
سؤال ۱۶	۰/۰۱	GFI ۰/۹۸
سؤال ۱۸	۰/۴۲	AGFI ۰/۹۷
سؤال ۲۵	۰/۵۰	CFI ۰/۹۹
سؤال ۲۶	۰/۲۵	NFI ۰/۹۳
سؤال ۳۰	۰/۱۶	
سؤال ۳۳	۰/۶۵	
سؤال ۳۵	۰/۶۰	
سؤال ۳۷	۰/۵۹	

مدل اندازه‌گیری هویت هنجاری

نتایج حاصل از اطلاعات ارائه شده در جدول ۴ حاکی از آن است که به غیر از بار عاملی سؤال ۲۱، بار عاملی سایر سؤال‌ها از سطح قابل قبولی برخوردار است و مدل اندازه‌گیری تدوین شده برای هویت هنجاری مورد حمایت قرار گرفته است. شاخص‌های برازش $\chi^2/df = 1/33$ ، $RMSEA = 0/03$ ، $GFI = 0/98$ ، $AGFI = 0/97$ و $CFI = 0/98$ برای این مدل وضعیت قابل قبول را نشان می‌دهند و به همین دلیل نیازی به اصلاح مدل اندازه‌گیری تدوین شده احساس نمی‌شود.

جدول ۴: ضرایب عاملی و مشخصه‌های برازندگی مدل اندازه‌گیری هویت هنجاری

متغیرها	بار عاملی	مشخصه‌های برازندگی مدل
سؤال ۴	۰/۴۴	χ^2 (df,P) ۳۱/۹۸ (۲۴، ۰/۱۳)
سؤال ۱۰	۰/۴۱	χ^2/df ۱/۳۳
سؤال ۱۹	۰/۶۰	RMSEA ۰/۰۳
سؤال ۲۱	۰/۰۴	GFI ۰/۹۸
سؤال ۲۳	۰/۴۲	AGFI ۰/۹۷
سؤال ۲۸	۰/۵۴	CFI ۰/۹۸
سؤال ۳۲	۰/۵۳	NFI ۰/۹۳
سؤال ۳۴	۰/۶۰	
سؤال ۴۰	۰/۱۷	

مدل اندازه‌گیری هویت سردرگم - اجتنابی

نتایج حاصل از اطلاعات ارائه شده در جدول ۵ حاکی از آن است که بار عاملی همه‌ی سؤال‌ها از سطح قابل قبولی برخوردار است و مدل اندازه‌گیری تدوین شده برای هویت سردرگم - اجتنابی به خوبی مورد حمایت قرار گرفته است. شاخص‌های برازش $\chi^2/df = ۱/۳۴$ ، $RMSEA = ۰/۰۳$ ، $GFI = ۰/۹۸$ ، $AGFI = ۰/۹۷$ و $CFI = ۰/۹۸$ برای این مدل وضعیت قابل قبول را نشان می‌دهند و به همین دلیل نیازی به اصلاح مدل اندازه‌گیری تدوین شده احساس نمی‌شود.

جدول ۵: ضرایب عاملی و مشخصه‌های برازندگی مدل اندازه‌گیری هویت سردرگم - اجتنابی

متغیرها	بار عاملی	مشخصه‌های برازندگی مدل
سؤال ۳	۰/۲۷	χ^2 (df,P) ۳۶/۱۵ (۲۷، ۰/۱۱)
سؤال ۸	۰/۴۷	χ^2/df ۱/۳۴
سؤال ۱۳	۰/۵۰	RMSEA ۰/۰۳
سؤال ۱۷	۰/۳۳	GFI ۰/۹۸
سؤال ۲۴	۰/۲۵	AGFI ۰/۹۷
سؤال ۲۷	۰/۴۷	CFI ۰/۹۸
سؤال ۲۹	۰/۶۹	NFI ۰/۹۲
سؤال ۳۱	۰/۴۴	
سؤال ۳۶	۰/۳۹	
سؤال ۳۸	۰/۳۰	

یافته‌های مربوط به فرضیه‌های مسیرهای غیرمستقیم

یک فرض زیربنایی مدل پیشنهادی در پژوهش حاضر وجود برخی مسیرهای غیرمستقیم و واسطه-ای بود. بر این اساس، در این بخش ابتدا برآورد ضرایب آثار غیرمستقیم و سطح معناداری آنها در مدل تدوین شده در جدول ۶ ارائه شد و بعد فرضیه‌های مربوط به مسیرهای غیرمستقیم و اثرهای واسطه‌ای مورد بررسی قرار گرفت.

جدول ۶: برآورد ضرایب آثار غیرمستقیم در مدل ارائه شده

متغیرها		
P	β	
۰/۰۰۹	۰/۰۹	هویت اطلاعاتی ← سرمایه روان‌شناختی ← خرد
۰/۰۲۲	۰/۰۴	هویت هنجاری ← سرمایه روان‌شناختی ← خرد
۰/۰۲۳	-۰/۰۲	هویت سردرگم ← سرمایه روان‌شناختی ← خرد

این پژوهش سه فرضیه دال بر وجود روابط غیرمستقیم داشت.

هویت اطلاعاتی بر سرمایه‌ی روان‌شناختی تأثیر مستقیم دارد. نتایج مندرج در جدول ۶ نشان می‌دهند که ضریب مسیر غیرمستقیم سبک هویت اطلاعاتی به خرد معنی‌دار است ($\beta=0/09$ ، $P<0/01$). بنابراین، فرضیه‌ی هشتم پژوهش مبنی بر اثر غیرمستقیم سبک هویت اطلاعاتی بر خرد از طریق سرمایه‌ی روان‌شناختی مورد تایید قرار می‌گیرد.

هویت هنجاری بر سرمایه‌ی روان‌شناختی تأثیر مستقیم دارد. براساس گزارش جدول ۶ ضریب مسیر غیرمستقیم سبک هویت هنجاری به خرد معنی‌دار است ($\beta=0/04$ ، $P<0/05$). بنابراین، نتایج به دست آمده فرضیه نهم پژوهش مبنی بر اثر غیرمستقیم سبک هویت هنجاری بر خرد از طریق سرمایه‌ی روان‌شناختی را مورد تایید قرار می‌دهند.

هویت سردرگم-اجتنابی بر سرمایه‌ی روان‌شناختی تأثیر مستقیم دارد. نتایج حاصله در جدول ۶ نشان می‌دهند که ضریب مسیر غیرمستقیم سبک هویت سردرگم-اجتنابی به خرد معنی‌دار است ($\beta=0/02$ ، $P<0/05$). بنابراین، فرضیه‌ی هشتم پژوهش مبنی بر اثر غیرمستقیم سبک هویت سردرگم-اجتنابی بر خرد از طریق سرمایه‌ی روان‌شناختی مورد تایید قرار می‌گیرد.

ضرایب اثرات کل یکی دیگر از پارامترهای برآورد شده می‌باشد و از ترکیب اثرات مستقیم و غیرمستقیم به دست می‌آید، که در جدول ۷ ارائه شده است. در برخی موارد متغیرها بر یکدیگر اثر مستقیم و یا فقط اثر غیرمستقیم دارند که در این صورت اثر کل برابر با اثر مستقیم و غیرمستقیم می‌باشد. به عنوان مثال در پژوهش حاضر هویت اطلاعاتی بر خرد فقط اثر غیرمستقیم دارد. لذا اثر کل این متغیر برابر با اثر غیرمستقیم است.

جدول ۷: برآورد ضرایب اثرات کل در مدل ارائه شده

متغیرها	اثرات مستقیم	اثرات غیرمستقیم	اثرات کل	P
اثر کل هویت اطلاعاتی بر خرد	-	۰/۰۹	۰/۰۹	۰/۰۰۹**
اثر کل هویت هنجاری بر خرد	-	۰/۰۴	۰/۰۴	۰/۰۲۳*
اثر کل هویت سردرگم-اجتنابی بر خرد	-۰/۳۳	-۰/۰۲	-۰/۳۵	۰/۰۰۶**
اثر کل سرمایه‌ی روان‌شناختی بر خرد	۰/۲۱	-	۰/۲۱	۰/۰۱۲*

** $p < 0.01$, * $p < 0.05$, $n = 424$

با توجه به به برآورد ضرایب اثرات کل به دست آمده در جدول ۷ هویت اطلاعاتی، هویت هنجاری، هویت سردرگم-اجتنابی و سرمایه‌ی روان‌شناختی بر خرد به ترتیب $(\beta=0.09)$ ، $(\beta=0.04)$ ، $(\beta=-0.35)$ ، $(\beta=0.21)$ اثر معنی‌دار نشان دادند.

از دیگر ویژگی‌های مدل‌یابی معادله‌ی ساختاری، مقایسه‌ی اثرات کل متغیرها بر یکدیگر، مقایسه‌ی اثرات مستقیم با غیرمستقیم و همچنین اندازه‌گیری میزان واریانس تبیین شده‌ی هر کدام از متغیرهای درون‌زا توسط مدل است. هم‌چنان‌که در جدول ۷ مشاهده می‌کنیم از میان متغیرهای برون‌زا، سبک هویت سردرگم-اجتنابی اثر کل بیشتری بر خرد دارد $(\beta=-0.35)$ و تأثیر سبک هویت هنجاری ناچیز است $(\beta=0.04)$.

بحث و نتیجه‌گیری

الگوهای حاصله از چگونگی روابط بین سبک‌های هویت و سرمایه‌ی روان‌شناختی از مفروضه‌های اساسی پژوهش، حمایت نمودند. هم‌چنین، این دیدگاه را که ویژگی‌های اساسی خرد در اواخر نوجوانی و اوایل بزرگسالی ظهور می‌یابند (۷) مورد تأیید قرار دادند.

در پژوهش‌های قبلی، خرد سنجیده شده با 3D-WS با خودشفقتی، خویشتن‌پذیری، تنظیم هیجانی، ذهن‌آگاهی، شوخ‌طبعی، تسلط، خودمختاری، هدف‌مندی در زندگی، رشد فردی، خوش-بینی، کنجکاوی/اکتشاف، باز بودن به تجربه، برون‌گرایی، سازگاری، هشیاری، ارزش‌های مطلوب اجتماعی، بخشندگی، روابط مثبت، رضایت از زندگی، سلامت عمومی و شادی، دارایی‌های تحولی و بالندگی رابطه‌ی مثبت نشان داده و با روان‌رنجورخویی و نشانگان افسردگی رابطه‌ی منفی نشان داده‌است (۱۸-۲۰). یافته‌های این پژوهش، در مجموع همسو با این یافته‌ها بوده و می‌تواند

چشم‌اندازی جدید را برای درک چگونگی شکل‌گیری اولین جوانه‌های خرد در اواخر نوجوانی و اوایل جوانی فراهم نماید.

با این وجود، هم‌چنان که استرنبرگ (۲۱) اشاره می‌کند، برای درک کامل و درست خرد احتمالاً نیاز به خرد بیشتری از آن‌چه که هر یک از ما داریم، خواهیم داشت. بنابراین، به دلیل فقدان خرد کامل، نمی‌توانیم ماهیت آن را کاملاً درک کنیم. اما اگر دانشمندان خواستار درک کامل خرد هستند، باید به سرعت از شغل خویش خارج شوند زیرا درک کامل چیزی است که می‌توانیم تصور کنیم در حال نزدیک شدن به آن هستیم، اما این امر تقریباً هرگز به طور قطعی حاصل نخواهد شد. تشخیص این‌که درک کامل همیشه دور از دسترس ما است خودش نشانه‌ای از خرد است.

احتمالاً درست‌تر این است که فرض کنیم هیچ یک از پژوهشگرانی که سعی در درک و تعریف خرد و نیز تعیین عوامل مؤثر بر آن نموده‌اند کاملاً خردمند نیستند. از این‌رو، همی تلاش-ها برای توصیف خرد و متغیرهای شکل‌دهنده آن الزاماً ناقص‌اند. اما، با تلفیق دیدگاه‌های متفاوت ناقص‌مان ممکن است به تعریفی از خرد و علل آن برسیم که قابل درک‌تر از بینش‌های منفرد به تنهایی باشد. در این راستا، تلاش‌های علمی شبیه به تلاش برای شناخت و درک خرد هستند: از طریق نگرستن به پدیده‌ها از دیدگاه‌های متفاوت، از ذهنیت‌گرایی خویش آگاه می‌شویم و تصویر کامل‌تری از پدیده‌ی مورد سؤال بدست خواهیم آورد.

فرضیه‌های بررسی شده نیز به ترتیب اثرات غیرمستقیم سبک‌های هویت اطلاعاتی، هنجاری و سردرگم-اجتنابی را بر خرد به وساطت سرمایه‌ی روان‌شناختی مورد بررسی قرار دادند که هر سه فرضیه مورد تأیید قرار گرفتند. در این راستا، به ترتیب، سبک هویت اطلاعاتی بیشترین تأثیر مثبت ($\beta=0/09$)، سبک هویت هنجاری تأثیری اندک ($\beta=0/04$)، و سبک هویت سردرگم-اجتنابی تأثیر منفی ($\beta=-0/02$) بر خرد نشان دادند. این یافته‌ها، تأییدی بر مفروضه‌های بنیادی پژوهش مبتنی بر نقش واسطه‌ای سرمایه‌ی روان‌شناختی در تبیین خرد بر مبنای سبک‌های هویت است. هم‌چنان‌که، قبلاً مورد اشاره قرار گرفت، بررسی اجمالی متغیرهای همبسته‌ی سبک‌های مختلف هویت حاکی از آن است که افراد دارای سبک اطلاعاتی از سرمایه‌ی روان‌شناختی بالاتری نسبت به دو سبک دیگر برخوردارند. از جمله برنامه‌ریزی راهبردی، تصمیم‌گیری هوشیارانه، استفاده از سبک مقابله‌ی فعال و مسأله‌محور، خودمختاری، باز بودن به تجربه، درونگرایی، خودتأملی، همدلی و نیاز بالا به شناخت و پیچیدگی شناختی بالا (۲۲). و متقابلاً افراد دارای سبک سردرگم-اجتنابی کمترین سرمایه‌ی روان‌شناختی را دارند مانند راهبردهای مقابله‌ای اجتنابی، شرکت در رفتارهای نامربوط، انتظار شکست، دارا بودن احساس تسلط پایین و استفاده از برنامه‌های راهبردی کمتر (۲۳). هم‌چنان‌که ریچاردسون و پاسوپاتی (۲۴) اظهار نموده‌اند برخی ویژگی‌های شخصیتی و شناختی که در طول دوره نوجوانی و اوایل جوانی شکل می‌گیرند مانند باز بودن به تجربه، انسجام

خویش و استدلال قیاسی، خشت‌های ساختمان خرد را می‌سازند. این یافته همسو با این دیدگاه‌ها بوده و از این منظر قابل تبیین است که رشد بینش و درک عمیق از جهان هستی قبل از هر چیز، مستلزم دارا بودن تعهد و شوق به یادگیری است. بنابراین، می‌توان گفت افزایش سرمایه روان-شناختی متأثر از سبک هویت اطلاعاتی می‌تواند بستر را برای افزایش سطح خرد و متقابلاً، کاهش سرمایه روان‌شناختی متأثر از سبک هویت سردرگم-اجتنابی، زمینه را برای افت و نزول خردمندی فرد فراهم نماید.

این پژوهش با توجه به شرایط و موقعیتی که در آن اجرا شده، با محدودیت‌هایی مواجه بود، از جمله این که نمونه پژوهش محدود به دانش آموزان همدان بود، بنابراین نمی‌توانیم ادعا کنیم که یافته‌های ما قابل تعمیم به سایر جوامع با زمینه‌های گوناگون است. علیرغم تمامی توضیحاتی که قبل از اجرای ابزارهای پژوهش مبنی بر این که نتایج پژوهش محرمانه بوده و هیچ گونه تأثیری بر آنها ندارد، ارائه شد، برخی از آزمودنی‌ها گرایش به اغراق در زمینه جواب دادن به برخی گویه‌های پرسشنامه‌ها را از خود نشان دادند و با توجه به این که خرد به عنوان تجلی توانایی مثبتی که در طول زمان، به ویژه در دوران میانسالی و پیری ظهور کامل می‌یابد، مفهوم‌سازی شده است، بالطبع، امکان ارزیابی فرایند تغییر و تحول آن در این پژوهش، که در زمره مطالعات مقطعی است، مهیا نبود. لذا، پژوهش‌های طولی و همچنین اتکا به اطلاعات چندگانه را که رشد خرد را از چشم‌اندازی پویاتر مورد مطالعه قرار دهد می‌تواند مفید واقع شود. همچنین، انجام پژوهش‌های دیگر به خصوص در جوامع دیگر از جمله، دانش‌آموزان دبیرستانی پیشنهاد می‌شود. و بالاخره این که، نتایج حاصله در این پژوهش در مجموع توانستند بخشی از واریانس خرد را تبیین نمایند. می‌توان گفت بخش بزرگی از واریانس این متغیر تبیین نشده است. لذا پیشنهاد می‌گردد به منظور تبیین واریانس باقیمانده، پژوهش‌هایی با تمرکز بر سایر عوامل فردی و اجتماعی مؤثر در این زمینه صورت گیرد.

References

1. Allport GW. *Pattern and Growth in Personality*. New York: Holt, Rinehart & Winston. 1996.
2. Anderson JC, Gerbing DW. Structural Equation Modeling in Practice: A Review and Recommended Two - Step Approach. *Psychological Bulletin* 1988; 103: 411-423.
3. Ardel M. Intellectual versus wisdom-related knowledge: The case for a different kind of learning in the later years of life. *Educational Gerontology: An International Journal of Research and Practice* 2000; 26: 771-789.
4. Ardel M. Empirical assessment of a three-dimensional wisdom scale. *Research on Aging*. 2003; 25(3): 275-324.

5. Schwartz SJ, Mullis RL, Waterman A, Dunham RM. Ego identity status, identity style, and personal expressiveness: An empirical investigation of three convergent constructs. *Journal of Adolescent Research*. 2000; 15: 504–521.
6. Berzonsky MD, Kuk LS. Identity status, identity processing style, and the transition to university. *Journal of Adolescent Research*. 2000; 15: 81–98.
7. Erikson EH. *The life cycle completed: A review*. New York: Norton. 1982.
8. Osbeck LM, Robinson DN. Philosophical theories of wisdom. In J. Sternberg & 284 J. Jordan (Eds.), *A handbook of wisdom: Psychological perspectives* (pp. 61–83). New York: 285 Cambridge University Press. 2005.
9. Beaumont SL. Identity processing and personal wisdom: An information-oriented identity style predicts self-actualization and self-transcendence. *Identity: An International Journal of Theory and Research*. 2009; 9, 95–115.
10. Webster JD. Identity, Wisdom, and Critical Life Events in Younger Adulthood. J. D. Sinnott (ed.), *Positive Psychology*, 61, DOI 10.1007/978-1-4614-7282-7_5, © Springer Science+Business Media, LLC 2013.
11. Berzonsky MD, Branje SJT, Meeus W. Identity processing style, psychosocial resources, and adolescents' perceptions of parent–adolescent relation. *Journal of Early Adolescence*. 2008.
12. Berzonsky MD. Identity processing styles, self-construction and personal epistemic assumptions: A social–cognitive perspective. *Paper presented at the workshop "Social Cognition in Adolescence: Its Developmental Significance"*, Groningen. 2002.
13. Dollinger SM. Auto phonographic identity of young adults: With specific reference to alcohol, athletics, achievement, religion, and work. *Journal of personality assessment*, 1996:67(2): 384-398.
14. Csikszentmihalyi M, Nakamura J. *The role of emotions in the development of wisdom*. In R. J. Sternberg & J. Jordan (Eds.), *A handbook of wisdom: Psychological perspectives* (pp. 220–242). New York: Cambridge University Press. 2005.
15. غضنفری
16. Luthans F, Avolio BJ. Positive psychological capital: Measurement and relationship with performance and satisfaction, *Personnel Psychology*. 2007; 6: 138-146.
17. خسروشاهی (۱۷)

18. Erikson E H. *Childhood and society*. New York: Norton.1963.
19. Hair JF, Black W, Babin B, Anderson RE, *Multivariate data analysis*, NJ: Prentice Hall.2009.
20. Karelitz T, Jarvin L, Sternberg R. *The meaning of wisdom and its development throughout life*. In W. Overton & R. Lerner (Eds.), *The handbook of life-span development* (Vol. 1). Hoboken, NJ: Wiley.2010.
21. Seligman MEP, Csikszentmihalyi M. Positive psychology: An introduction. *American Psychologist*, 55, 5-14 (special issue on Happiness, Excellence, and Optimal Human Functioning). 2000.
22. Krejcie RV. Morgan DW. Determining sample size for research activities. *Educational Psychological Measurement*. 1970; 40:670-610.
23. Maslow AH. *Motivation and personality* (2nd ed.). New York: Harper & Row.1970.
24. Richardson MJ, Pasupathi M. Young and growing wiser: Wisdom during Adolescence and young adulthood. In R. J. Sternberg & J. Jordan (Eds.), *A handbook of wisdom: Psychological perspectives*. New York: Cambridge University Press. 2005.